

S:t Lukas utbildningsinstitut, rektor
Box 17240
104 62 Stockholm

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Teresa Edelman
08-563 085 34
teresa.edelman@hsv.se
BESLUT

2008-09-03
Reg.nr 31-2501-07

Anmälan mot S:t Lukas utbildningsinstitut

Fråga om bedömning av en students prestationer på grund av en verksamhet utanför utbildningen.

Anmälan

NN har själv och genom sin bror AA anmält att hennes rättssäkerhet som student vid S:t Lukas utbildningsinstitut är hotad på grund av att hon riskerar att bli avstängd från psykoterapeututbildningen vid institutet. NN har sänt sin skrivelse till Utbildningsdepartementet och till Högskoleverket. AA har begärt att Högskoleverket som tillsynsmyndighet ser till att S:t Lukas utbildningsinstitut vidtar rättelse för att kunna behålla sin examensrätt. Han har också begärt att verket för S:t Lukas klargör sin inställning till förutsättningarna för att vidta disciplinära åtgärder mot en student samt vad ett utbildningsinstitut kan lägga till grund för bedömningen av en students studier.

NN och AA säger sig vara medvetna om att Högskoleverkets tillsyn över S:t Lukas utbildningsinstitut, såsom enskild utbildningsanordnare med examensrätt, är begränsad eftersom högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100) inte är tillämpliga i samma utsträckning som på statliga högskolor, men anser ändå att verket har befogenhet att vidta åtgärder med anledning av institutets agerande.

Till anmälan har också fogats AAs skrivelse till Utbildningsdepartementet för Högskoleverkets kännedom. I skrivelsen begär AA att regeringen fastställer ytterligare villkor för att S:t Lukas ska få behålla sin examensrätt.

I anmälan anges i huvudsak följande.

NN studerar sedan januari 2005 psykoterapi vid S:t Lukas utbildningsinstitut. Utbildningen är på halvfart och omfattar 60 högskolepoäng dvs. tre års studier. Utbildningen utgörs av inlämningsuppgifter, egna patientkontakter som följs upp med handledning. De studerande måste dessutom under studietiden ha arbetsuppgifter med psykoterapeutisk inriktning omfattande minst halvtid. Hon har därför under utbildningstiden, och även före densamma, arbetat som behandlare inom en öppen psykiatrisk mottagning. Vid sidan av studierna startade hon ett eget företag för att bedriva terapeutisk verksamhet och vissa alternativa metoder som healing och schamanskt helande arbete. Hon tänkte hålla dessa två

verksamheter åtskilda. I samband med detta skapade hon en hemsida på Internet där hon beskrev sina två verksamheter.

Den 2 april 2007 blev hon inkallad till rektorn och den utbildningsansvarige, som frågade henne om hennes hemsida. De var mycket kritiska till hur hon presenterade sig själv och sina metoder på hemsidan. De ansåg att det hon gav uttryck för på hemsidan visar att hon inte är lämplig att bli terapeut. De gjorde vidare klart för henne att hon antagligen kommer att avskiljas från utbildningen.

NN har därefter tagit bort de uppgifter på hemsidan som rör alternativ behandling och även den personliga beskrivningen.

Den 12 april 2007 arrangerades ett nytt möte med rektorn på initiativ av hennes bror. Under mötet framgick att hennes två handledare inte längre ville handleda henne. Den ena handledaren angav som skäl att NNs kompetens beträffande terapeutiskt arbete och förståelse för den psykodynamiska metoden måste ifrågasättas på grund av vad som framkommit, främst på hemsidan. Den andra handledaren ansåg att den verksamhet som nämndes på hemsidan är tveksam och dessutom var hon besviken över att NN inte talat om att hon skulle bedriva terapeutisk verksamhet med alternativa metoder. NN erbjöd sig då att inte bedriva alternativa metoder under tiden hon går utbildningen. Enligt rektorn ingår dock i bedömningen inte endast det som hon gör på utbildningen utan även det som institutet får information om utifrån, dvs. i det här fallet från hemsidan. Det spelar därför ingen roll om hon inte skulle ägna sig åt alternativa metoder under utbildningen eftersom det sätt på vilken hon presenterat sig på hemsidan visar att hon inte kunnat tillgodogöra sig utbildningen. Av samtalet framgick att rektorn tänkte driva igenom ett avskiljande.

Vid ett annat tillfälle förklarade rektorn att NN var underkänd av sina handledare på avsnittet ” eget psykoterapeutiskt arbete under handledning”, dvs. den praktiska delen av utbildningen men ingen hade tidigare informerat henne om det. Hon fick inte heller reda på om detta ”underkännande” rör denna termin eller hela utbildningen. Det uppstod därefter oklarhet om hon redan var avskild från utbildningen eller inte. Det visade sig sedan att hon var fråntagen sina patienter på sin praktikplats vid S:t Lukas mottagning. Hon har inte heller fått några nya patienter eller handledare. Sju veckor efter det att hon fick reda på att hon kunde bli avskild från utbildningen hade S:t Lukas fortfarande inte fattat något beslut trots påstötningar från henne, hennes bror och en advokat som hon har anlitat.

I sina skrivelser anger NN och AA följande skäl som visar att S:t Lukas åsidosätter rättssäkerheten för sina studenter:

- Det finns inga rutiner för disciplinära åtgärder eller för avskiljande av studenter.
- Det verkar inte finnas någon möjlighet för studenter att få beslut omprövade.
- Vid bedömningen av den praktiska handledningen inkluderar S:t Lukas det som studenten gör på sin fritid.

- Studenterna erhåller inte information om att S:t Lukas anser sig ha rätt att göra en allmän lämplighetsbedömning under utbildningen som innefattar vad studenterna gör på sin fritid.
- Handledare och lärare kan inte särskilja sina roller som examinatoreer och terapeuter.
- S:t Lukas accepterar inte andra åsikter på utbildningen än dem som psykodynamisk psykologi står för. Detta handlingsätt begränsar en students rätt till yttrandefrihet och religionsfrihet.

AA har också hänvisat till Högskoleverkets rapport 2007:30 R *Utvärdering av psykoterapeututbildningar vid universitet och enskilda utbildningsanordnare*.

Utredningen

Högskoleverket har bett S:t Lukas utbildningsinstitut att yttra sig över anmälan. Rektorn har uppgett bl.a. följande.

Även om anmälan primärt avser händelser vid institutet kan det konstateras att den även berör NNs kliniska verksamhet vid mottagningen hos S:t Lukasföreningen i Stockholm. Det är av synnerlig betydelse för mottagningens verksamhet och renommé att patienter inte ens kan bibringas en misstanke om att mottagningen grundar sin hälso- och sjukvård på annat än vetenskap och beprövad erfarenhet.

Förbundet S:t Lukas bedriver utbildning i bl.a. psykoterapi genom S:t Lukas utbildningsinstitut som sedan den 3 februari 2000 har examensrätt i psykoterapi. Under augusti 2005 påbörjade NN utbildningsmomentet ”Eget psykoterapeutiskt arbete under handledning” (10 poäng). Det kliniska egna arbetet har för NNs del utförts med patienter från S:t Lukas mottagning i Stockholm och som handledare har hon haft två legitimerade psykoterapeuter med särskild handledarutbildning. Den 16 mars 2007 uppmärksammade mottagningen att NN på sin hemsida i egen verksamhet erbjöd ”psykoterapi och alternativa metoder”. De erbjudna alternativa metoderna var ”schamanism” och ”healing”. NN hade inte gett verksamhetschefen vid S:t Lukas mottagning i Stockholm möjlighet att reagera på hemsidans innehåll innan den lades ut. Hon har inte heller på annat sätt tydliggjort för institutet eller mottagningen att hon börjat verksamhet innefattande psykoterapi och alternativa metoder.

Bedömning av den studerandes utveckling sker kontinuerligt under utbildningen. Den studerandes lämplighet och förmåga att under handledning av en legitimerad psykoterapeut bedriva en på vetenskap och beprövad erfarenhet grundad psykodynamisk psykoterapi görs vid tre speciella evalueringstillfällen; under andra, fjärde och femte terminen. Ytterligare extra evalueringar av enskilda studeranden kan genomföras om lärare eller handledare framför detta önskemål till examinator.

Såväl den legitimerade psykoterapeuten som mottagningen är underkastade reglerna om vetenskap och beprövad erfarenhet i lagen (1998:531) om

yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område. Avgörande för mottagningen har varit huruvida NNs ”alternativa metoder” såsom de presenterades på hennes egen hemsida varit förenliga med att hon samtidigt under handledning av en legitimerad psykoterapeut genomför den psykoterapeutiska praktiken vid S:t Lukas mottagning i Stockholm.

NN har vare sig varit avstängd eller avskild från utbildningen vid institutet. I och med att NN bekräftat att hon under hela utbildningstiden endast kommer att bedriva verksamhet i enlighet med vetenskap och beprövad verksamhet när hon befinner sig på hälso- och sjukvårdens område finns det inga hinder för att hon fullföljer sin psykoterapiutbildning vid S:t Lukas. Institutet har nu funnit former för hur den fortsatta psykoterapiutbildningen ska läggas upp och genomföras. Hon har i samtal med rektorn accepterat detta upplägg.

Till yttrandet har bifogats utbildningsplanen och kursplanerna för utbildningen.

NN och S:t Lukas utbildningsinstitut har därefter kommit in med ytterligare skrivelser. NN har bl.a. uppgett att hon inte fått något klart besked om hon har blivit underkänd eller inte. Detta eventuella ”underkännande” har fått den konsekvensen att hon förvägrats att under september 2007 hålla sin terapissammanfattning som är en del av utbildningen. Den har i stället skjutits upp till januari 2008. Hon har dessutom blivit tvungen att själv ordna en ny handledare och hitta nya patienter för sin utbildning. Beträffande sin egen verksamhet kände hon sig tvungen att gå med på institutets krav att inte bedriva alternativa metoder, men hon anser att S:t Lukas i och för sig inte hade rätt att ställa sådana krav. Hon har också gjort gällande att S:t Lukas gör allt för att få bort henne från utbildningen genom att mobba och underkänna henne på tentamina. I juni 2008 fick hon besked om att hon inte klarat av kursmomentet ”psykoterapisammanfattningar”.

S:t Lukas utbildningsinstitut har i sitt svar förklarat bl.a. följande. NN presenterade sin psykoterapisammanfattning i januari 2008. Vid examinationen fick hon muntligt besked om att hennes sammanfattning inte var godkänd. Hon fick också anvisningar för hur hon skulle omarbota sin psykoterapisammanfattning. I mars 2008 lämnade NN en ny version av examensuppgiften. Examinatorn skrev i ett yttrande att hon inte kunde godkänna den. För att garantera att NN ska få en rättvis bedömning valde man att vid andra examinationstillfället utse ytterligare en examinator. Den andra examinatorn har underkänt NNs psykoterapisammanfattning och preciserat sina grunder. De studerande har rätt till sex examinationstillfällen på de teoretiska kurserna och rätt att byta examinator efter två underkännande. Om den studerande underkänns på terminens psykoterapeutiska praktik har den studerande rätt till ytterligare ett praktiktillfälle. Rektorn anförde vidare att NN bör ta itu med de påtalade bristerna som framkommit vid examinationen.

NN har till Högskoleverket skickat en kopia av sin skrivelse till examinatorn i vilken hon nämnde bl.a. att rektorn fortfarande inte gett henne någon handledare för att hon skulle få hjälp med att göra sin C-uppsats.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket är, enligt förordningen (2003:7) med instruktion för Högskoleverket, central myndighet för frågor som rör universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen, dvs. universitet och högskolor under statligt, kommunalt eller landstingskommunalt huvudmannaskap. Högskoleverket är central myndighet också för vissa andra anordnare av utbildning, bl.a. enskilda anordnare av utbildning som kan leda fram till en examen som får utfärdas enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina. Enligt instruktionen ingår i Högskoleverkets uppgifter bl.a. utvärdering av högskoleutbildning och tillsyn över verksamheten inom verkets ansvarsområde.

Högskoleverkets tillsyn innebär granskning av att lärosätena följer gällande bestämmelser och att studenternas och andra enskildas rättssäkerhet i förhållande till högskolesystemet tillgodoses. Högskoleverket har dock inga sanktionsmöjligheter och kan inte överpröva eller ändra lärosätenas beslut.

Av uttalanden i förarbeten (prop. 1994/95:165 *Ett högskoleverk*, s.20-21) framgår bl.a. att verket i sin tillsynsverksamhet inte bara bör kontrollera att givna föreskrifter följs utan att verket också bör ta upp lämplighetsfrågor till diskussion.

S:t Lukas utbildningsinstitut är en enskild utbildningsanordnare med rätt att utfärda psykoterapeutexamen. Av 2 § lagen om tillstånd att utfärda vissa examina framgår att institutet är skyldigt att följa vissa regler i högskolelagen, bl.a. reglerna om hög kvalitet i utbildningen. Beträffande examen som tillståndet avser, dvs. psykoterapeutexamen, ska utbildningen också svara mot de särskilda krav som enligt förordningsbestämmelser gäller för denna examen vid de universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen. Dessa krav framgår av bilaga 2 till högskoleförordningen, examensordningen.

Enligt 6 § lagen om tillstånd att utfärda vissa examina lämnas ett sådant tillstånd av regeringen. Tillståndet får återkallas om de krav som uppställs i 2 § inte är uppfyllda (7 §).

I examensordningen anges bl.a. att för psykoterapeutexamen ska studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete). Det anges vidare att för psykoterapeutexamen ska studenten under utbildningen ha haft deltidstjänstgöring med psykoterapeutiska uppgifter. För examen ska också de preciserade krav gälla som varje högskola själv bestämmer inom ramen för kraven i examensbeskrivningen.

Psykoterapeututbildningen vid S:t Lukas utbildningsinstitut har varit föremål för Högskoleverkets kvalitetsgranskning som redovisats i den av AA återopade rapporten 2007:30 R.

Som NN och AA själva har uppmärksammat är dock många av de regler som är tillämpliga på statliga universitet och högskolor inte tillämpliga på enskilda utbildningsanordnare, vilket begränsar Högskoleverkets tillsyn. Exempelvis är regler om avskiljande av studenter och regler om disciplinära åtgärder inte tillämpliga på studenter som är antagna till enskilda utbildningsanordnare utbildningar. Det samma gäller bestämmelserna i förvaltningslagen (1986:223) om

bl.a. myndigheternas serviceskyldighet, överklagande och omprövning av beslut. En missnöjd student som har blivit avskild måste därför vända sig till en allmän domstol.

Frågor om handledning och examination har en nära anknytning till institutets examensrätt. Denna rätt utgör myndighetsutövning som av statsmakterna har överlämnats till institutet med stöd av 11 kap. 6 § regeringsformen. Högskoleverket anser därför att den enskildes rättssäkerhet i sådana frågor ligger inom den tillsyn verket har att utöva på institutet.

Högskoleverket tolkar S:t Lukas utbildningsinstitutets agerande, i samband med upptäckten att NN haft för avsikt att bedriva alternativa metoder i sin egen verksamhet, som att man bedömt hennes prestationer med hänsyn till vad hon tänkte ägna sig åt utanför institutet och inte på vad som framkommit i utbildningssituationen. Detta agerande har medfört att NN under en lång tid levt i ovisshet vad som gällde för hennes fortsatta utbildning och rent faktiskt varit utesluten från handledning och praktik. Högskoleverket har i ett beslut den 13 december 2007 som gällde en anmälan mot Göteborgs universitet uttalat att det är olämpligt och i strid med allmänna rättssäkerhetsprinciper att bedöma en students lämplighet på grund av vad som har framkommit i sammanhang utanför en utbildningssituation. Högskoleverket anser att det är lämpligt att även enskilda utbildningsanordnare med examensrätt har motsvarande utgångspunkt vid bedömningen av en students prestationer. Det får dessutom anses vara en allmän rättssäkerhetsprincip att enskilda har rätt till besked i frågor som rör myndighetsutövning. Detta måste anses gälla även när sådana uppgifter, i detta fall examination och dess förutsättningar, har delegerats till ett enskilt rättssubjekt.

Med dessa uttalanden avslutas ärendet.

På Högskoleverkets vägnar

Eva Westberg
Chefsjurist

Teresa Edelman
Verksjurist

Kopia för kännedom till:
Utbildningsdepartementet
NN
AA